

Ermes Ronchi

...

***Sărutările
nedăruite***

Traducere din limba italiană
de George Nicoară

EDITURA FOR YOU
București, 2017



.....





.....◆◆◆.....

• *Prefață* •

Prietenia este izvor de viață.

Simone Weil

Aceste pagini iau naștere dintr-o emoție, îndeosebi din partea prietenilor care au apărut în viața mea asemenea florilor sălbatice de-a lungul drumului, ca miera în păduri și deșerturi. Însă aceste pagini apar și dintr-un sentiment ivit în inima mea prin intermediul unei vorbe de-ale lui Bonhoeffer, „nu pierde polifonia existenței“, care s-a stabilit cu mult timp în urmă într-un colț al universului meu interior și nu a mai plecat de acolo.

Această carte ia naștere dintr-o lungă obișnuință a iubirii, de treizeci de ani, față de monahi și trubaduri și nu se vrea a fi o scriere despre iubirea curtenească sau despre literatura trubadurilor, ci despre prietenia dragostei, pentru a vedea femeile și bărbații – și întâlnirea lor – într-un mod diferit, acolo unde și trupul poate

să-și regăsească excelența, fără a fi redus la un instrument al simțurilor și fără a fi tăgăduit.

Totuși, ce va fi având de spus un călugăr din secolul al XI-lea despre iubirea amicală și despre viața pe deplin trăită? Nu ar trebui oare ca un călugăr să-și asume o atitudine de îndepărtare față de bucuriile acestei lumi pentru a se dedica total căutării lui Dumnezeu? Iar de la o călugăriță de clauzură nu am aștepta oare mai multă înțelepciune mistică decât cunoștințe despre arta iubirii?

Acela care atinge

Simon fariseul devine profet fără s-o știe în seara aceea, în care o femeie intră în casa lui cu un vas de ulei parfumat și-I unge picioarele lui Isus: „Dacă acesta ar fi fost profet, ar fi știut cine și ce fel de femeie este aceasta care Îl atinge, căci este o păcătoasă.“ (*Luca* 7, 39)

A fi profund atinși în interior este una dintre întâmplările cele mai emoționante și mai importante din viață: acela care te-a atins în intimitatea inimii va deveni unul dintre „profeții“ tăi. Cine îți atinge inima face parte din tine, devine membru al casei tale, trasează urme, îți lucrează pământul, scoate rădăcini, poartă semințe și trezește izvoarele vieții.

Doar aceia care îți ating inima sunt în măsură să-ți schimbe viața. Prietenul este prieten pentru că te emoționează, dezarmat și dezarmant. Când te poți lăsa atins de celălalt și poți să-i atingi inima, atunci vei putea spune că ești tu însuți, lăsând să cadă toate măștile.

Acesta este miracolul de cerut mereu lui Dumnezeu: cineva care știe să-ți atingă inima.

Aceasta este dorința lui Dumnezeu: ca nimeni să nu fie singur și nicio casă să nu fie lipsită de o sărbătoare a inimii. Nimeni să nu fie fără „atașament“, fără această nevoie specifică a omului de a-și împărtăși viața emoțională cu alte persoane prin relații apropiate și stabile, prin disponibilitate și încredere.

Prin aceste relații, Dumnezeu te deschide, te atinge. O va face într-o zi când vei fi atât de îmbătat de bucurie și de iubire încât să le poți adresa cuvinte bogate persoanelor pe care le iubești, cuvinte absolute și ce se doresc a fi eterne; sau într-o zi tristă, îmbrățișat de prieten, sau atunci când ești surprins de nou, de lucrul nemaiauzit în deșertul zilelor pline de rutină.

Aceste pagini se îndreaptă spre bărbații și femeile care caută integrarea umanului și a spiritualului, a credinței și a afectivității: armonia dificilă și posibilă dintre masculin și feminin.

Această carte este, așadar, pentru cine caută, în istoria spiritului, alte sentimente, probabil rămase împietrite în urmele istoriei, filoane profunde, însă nu atât de evidente în istoria Bisericii; acestea sunt pentru cine nu se mulțumește cu lecturile oficiale, pentru cine iubește poezia și libertatea inimii.

Și nu are frică de pasiune.







.....●.....

• 1 •

Cantus firmus

*Tu ești pentru mine o vie melodie.
Eu sunt pentru tine cantus firmus.¹*

Søren Kierkegaard

Între secolele al XII-lea și al XIII-lea, în vremea în care Occidentul „inventează” iubirea modernă – așa cum este înțeleasă astăzi –, sfinți ca Francisc de Assisi și, chiar mai înainte, Bernard de Clairvaux aduc o contribuție esențială față de înțelegerea iubirii și a prieteniei: atunci când în viața lor intră, într-un mod plin de grație și de bucurie, femeia, ei știu să exprime, ca nimeni altul, ritualurile iubirii și ale prieteniei; ei știu să interpreteze aceste ritualuri în lumina frumuseții și

¹ „Cântec fix”, cu formă fixă; termen latinesc desemnând o temă melodică preexistentă ce formează baza unei compoziții polifonice. (n. red.)

a enigmei bărbatului și a femeii; ei știu să le guste cu o inimă adultă și copilărească în același timp.

Secolul al XII-lea este „secolul supremației feminine” (Georges Duby). Imaginea Fecioarei intră în mod magistral în toate catedralele, încadrată de un grup de femei sfinte: Magdalena, speranța celor păcătoși, triumfă la Vézelay; cele trei femei cu numele de Maria (Maria din Betania, Maria lui Cleopa și Maria din Magdala) ajung, conform legendei, tocmai în *țara iubirii*, în Provența, iar cultul lor prinde rădăcini puternice în Franța. Și, în timp ce în creștinism se creionează o direcție cu privire la valorile feminine, în mediile cavalierești începe să se aducă cinste imaginii feminine. „Cultul Fecioarei și acela al doamnei au motivații diferite, prin care istoria începe să perceapă dezvoltări și impulsuri care, în fond, coincid.” (Georges Duby)

Între secolele al XII-lea și al XIII-lea apare una dintre cele mai mari schimbări în domeniul drepturilor omului: pentru prima dată în Europa creștină este cerut oficial consimțământul femeii în vederea căsătoriei.

Este vremea lui Abélard (1079–1142) și a Eloisei. Numele lor, cu toate că sunt sinonime cu pasiunea, cu aventura spiritului universal, sunt așezate astăzi între numele personajelor care au dat naștere unei lucrări spirituale bazate pe comuniune: așezarea monastică întemeiată de Abélard unde Eloisa devine abatesă. Totuși, ei au cunoscut harul de a se armoniza ca ființe complementare nu pe tărâmul iubirii umane, ci pe acela al credinței și al prieteniei, gândite astfel de Dumnezeu în lumina susținerii reciproce.

Este timpul *iubirii perfecte*, al iubirii sensibile, al „științei voioase” despre meșteșugurile iubirii, al celui *gaio saber* cântat de trubaduri.²

În perioada în care Occitania catară, învinsă, începe cucerirea estetică a Europei prin armele poeziei și ale muzicii, călugării cistercieni sunt aceia care dețin cel mai bogat vocabular al iubirii din Evul Mediu, și nu trubadurii, precum s-ar crede. În plus, mulți dintre trubadurii provenșali și occitani și-au încheiat cercetările despre iubire prin a deveni călugări cistercieni, făurind în final cânturi dedicate Cerului, nu femeii.

Folco din Marsilia devine călugăr cistercian în mănăstirea Le Thoronet; Bernard de Ventadorn, cel mai de seamă reprezentant al artei trubadurilor, ajunge călugăr în abația Dalon. Și se cufundă în „soare”, precum cântase în scrierile sale.

Limba trubadurilor este însetată de iubirea suprabundentă, de aceea abația este, pentru mulți dintre ei, o ancoră inevitabilă.

Tehnica *trobar* constă în „căutarea” de cuvinte pentru a împărtăși – prin imagini frumoase și prin metafore de lumină, prin muzicalitatea cuvintelor și a poeziei muzicii – arta de a iubi, „arta artelor”, conform călugărului Guillaume de Saint-Thierry.

Bernard de Clairvaux, puternic contestatar al lui Abélard, predicator al cruciadelor, este și „seducătorul

² *Gai saber, gaia scienza*, „știința voioasă”, termen desemnând în vremea trubadurilor arta de a compune versuri lirice. Conceptul și semnificațiile sale sunt preluate mai târziu și de Friedrich Nietzsche, care își intitulează astfel una dintre opere (*Die fröhliche Wissenschaft*). (n. red.)

Burgundiei“, cum spunea același Guillaume. Autorul regulii monastice pentru călugării războinici – înfricoșătorii Cavaleri Templieri, cei mai eficienți soldați ai timpului – scrie și melancolice scrisori sentimentale pentru Ermengarda. Acela care îi aduce pe duci și pe regine în mănăstirea lui se abate din drum și își prelungește călătoriile doar pentru a putea să-și întâlnească prietena, pe Ermengarda.

Francisc de Assisi, muribund fiind, își cheamă la căpătâi prietena la care nu te-ai fi așteptat.

Iacopa, Melisanda, Ermengarda și Tereza ocupă un loc important în istoria iubirii, nu doar în istoria spiritualității.

De ce „să căutăm prieteni“ pornind de la sfinți și călugări? Ar trebui să fie o limitare, *a priori*. În schimb, marii călugări, sfinții poeți propun un nou proiect de umanitate. De la ei înfloare o plinătate a trăirii, frumusețea unei inimii plurale, acolo unde umanitatea și sfințenia se întrepătrund. Fără acel filon de literatură înmugurit în curțile mănăstirilor nu ar fi existat nici Stil Novo („noul stil“), cea mai apreciată poezie de iubire, a lui Dante însuși.

Dacă prietenia dintre bărbat și femeie – care este în același timp intensă, fidelă și detașată de moștenirea actului sexual – pare aproape imposibilă, tocmai în această încrucișare dintre iubire și sexualitate călugării-poeți pot să le aducă bărbatului și femeii de astăzi o veste cu valoare de alternativă, un cuvânt care parcă provine din altă lume.

O teologie a pasiunilor

În comparație cu marii oameni ai Evului Mediu, noi, oameni de astăzi și persoane din planul lui Dumnezeu, nu mai știm să înțelegem și să ne raportăm la pasiuni; am uitat „știința voioasă”.

Călugării-poeți dețineau o adevărată teologie a pasiunii iubitoare, în timp ce noi ne mulțumim cu o etică a sentimentelor, cu o serie de prescripții. Este necesar și urgent ca Biserica să reia tratarea temelor fundamentale ale omului, precum marele dar al erosului, o spiritualitate ce se adresează inimii despre locul trupului și raportul său cu natura și cu Universul, întocmindu-se astfel o teologie, recunoscându-le ca *locus theologicus*, și nu doar reducându-le la o simplă morală.

Viața nu este statică, ci extatică. În calea spre ceva dincolo de ea. Existența este extaz, este devenire, mișcare, răspândire a sinelui, atracție. Viața se dezvoltă încurajată de pasiuni, nu de obligații. Iar pasiunea ia naștere dintr-o frumusețe.

A avea credință înseamnă a dobândi frumusețea de a trăi: este frumos să iubești, să te căsătorești, să dai naștere, să te bucuri de lumină și de îmbrățișări, să guști smerita plăcere de a exista; este frumos să fii creatura lui Dumnezeu și parte a lumii înconjurătoare; este frumos să stai împreună cu prietenul tău, pentru că totul se îndreaptă spre un sens luminos și pozitiv, în finit și în infinit. Viața nu este etică, ci estetică. În sensul său literal, termenul „estetic” înseamnă „sensibil”; în schimb, antonimul său nu este „brutal”, ci „inestetic”, „insensibil”, „imobil”.

Fiecare persoană are o viață afectivă, parte sensibilă și puternică a existenței sale, necesară pentru a fi fericită. O putem nega, însă nu o putem elimina. Dimensiunea sentimentelor, care sunt fundamentale pentru echilibrul persoanei, este necesară pentru existență (dacă nu iubim, nu trăim, cf. 1 *Ioan* 3, 14), iar pentru trăirea în bucurie este un adevărat *loc teologic*: prietenia descoperă ceva despre Dumnezeu.

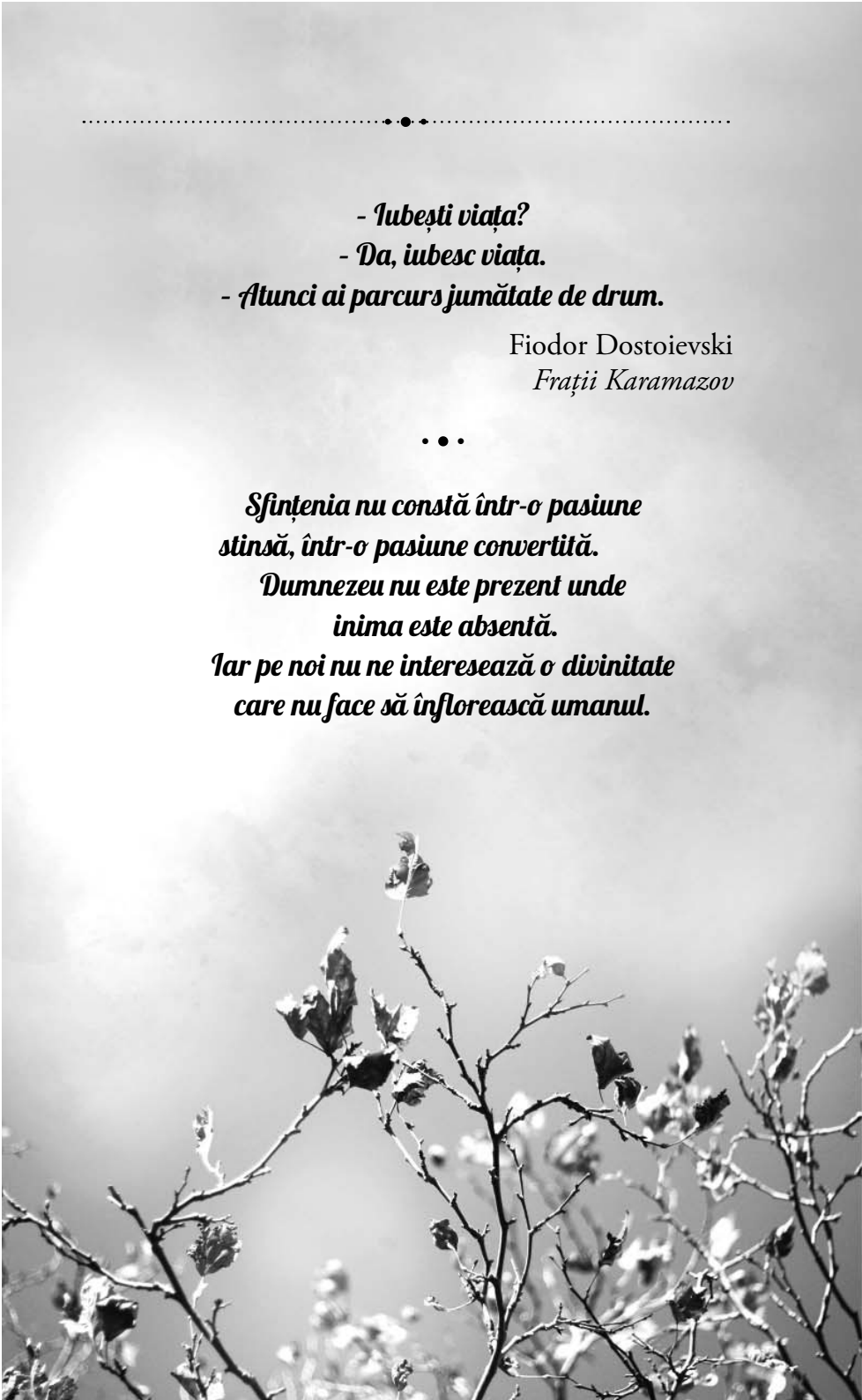
Fiecare persoană se naște ca ființă pasională; o mentalitate religioasă eronată ne împinge să negăm pasiunile, seacă izvoarele vieții și îi face pe mulți creștini să devină predicatori ai unor lucruri fără viață.

Este necesar ca pasiunile să fie nu sufocate, ci mai degrabă convertite; nu înghețate, ci eliberate pentru a-L dori pe Dumnezeu. Numai acela care iubește viața este sensibil la chemarea Evangheliei: „Eu am venit ca să aibă viață și să o aibă din belșug.“ (*Ioan* 10, 10)

Polifonia inimii

Dumnezeu nu acoperă toate gamele valurilor inimii noastre. Iubirea lui Dumnezeu nu răspunde tuturor dimensiunilor inimii umane și nici măcar inimii călugărului. Există o extensie a capacității iubitoare a omului, față de care Dumnezeu nu pretinde să fie unic, gelos incurabil.

Isus oferă, de fapt, trei obiecte ale iubirii, diferite și neafiate în concurență: iubește-L pe Dumnezeu, iubește-ți aproapele precum te iubești pe tine. Polifonia iubirii, așadar.

- 
-●●●.....
- *Iubești viața?*
 - *Da, iubesc viața.*
 - *Atunci ai parcurs jumătate de drum.*

Fiodor Dostoievski
Frații Karamazov

• • •

*Sfințenia nu constă într-o pasiune
stinsă, într-o pasiune convertită.
Dumnezeu nu este prezent unde
inima este absentă.
Iar pe noi nu ne interesează o divinitate
care nu face să înflorească umanul.*